

**Методичні рекомендації
щодо вивчення змісту предметів «Музичне мистецтво», «Образотворче
мистецтво», інтегрованого курсу «Мистецтво» у 7-11 класах закладів
загальної середньої освіти у 2022-2023 н.р.**

У 2023-2024 навчальному році навчання змісту навчальних предметів «Образотворче мистецтво» у 7 класах, «Музичне мистецтво» у 7 класах, інтегрованого курсу «Мистецтво» у 7-11 класах необхідно здійснювати, дотримуючись нормативно-правових актів:

– Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти») [1];

– Закону України «Про освіту» [3];

– Закону України «Про повну загальну середню освіту» [4], листа Міністерства освіти і науки України від 30.06.2022 № 1/7322-22 «Про організацію 2022/2023 навчального року» [5].

Відповідно до Указу Президента України, щоранку о 09 год. 00 хв. необхідно згадати хвилиною мовчання загиблих внаслідок збройної агресії Росії проти України [11]. Під час конструювання уроку вчителям «Образотворчого мистецтва», «Музичного мистецтва», інтегрованого курсу «Мистецтво», необхідно звернути увагу на його місце в розкладі. Якщо урок припадає на 09 годину виважено, – добирати твори мистецтва для розкриття теми й будувати урок таким чином, щоби не порушувати його драматургію та емоційний вплив на учнів.

З метою надання психологічної та емоційної підтримки, учасникам освітнього процесу рекомендуємо ознайомитися з матеріалами, які розміщено на сайті Сумського ОППО, у розділ «Сторінка методиста», (рубрика «Учителю мистецтва», тека «Учителю мистецтва в умовах воєнного стану», вкладка «Психологічна підтримка») (<http://surl.li/jypqw>) :

Оскільки предмети освітньої галузі «Мистецтво» мають потужний терапевтичний потенціал, їх проведення має стати засобом гармонізації психологічного стану всіх учасників освітнього процесу. Варто розпочинати уроки з мотивувального неформального спілкування.

Звертаємо увагу, що навчання змісту предметів: «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво» та інтегрованого курсу «Мистецтво», в умовах правового режиму воєнного стану, реалізується залежно від безпекової ситуації в кожному населеному пункті: в очному форматі (із гарантуванням безпечних умов навчання для всіх учасників освітнього процесу); у дистанційному форматі (у разі наявності безпосередньої небезпеки, зокрема продовження воєнних (бойових) дій, можливих артилерійських обстрілів, загрози ракетно-бомбових ударів); у змішаному (очно-дистанційному) форматі [5, 10].

В організації дистанційного навчання необхідно керуватися Положенням про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115 «Деякі питання організації дистанційного навчання» [8]. Також, рекомендуємо опрацювати методичні рекомендації «Організація дистанційного

навчання в школі», які розроблені Міністерством освіти і науки України на допомогу вчителям та розміщені за посиланням: <https://cutt.ly/PZVgXb0> .

Організацію освітнього процесу з образотворчого мистецтва, музичного мистецтва, інтегрованого курсу «Мистецтво», в умовах воєнного стану рекомендуємо організовувати за допомогою технологій дистанційного навчання, у синхронному й асинхронному режимах, використовуючи онлайн платформи Microsoft Teams, Classroom, Class Dojo (<https://www.classdojo.com/>), GIOS (<https://gioschool.com/>), МійКлас (<https://miyklas.com.ua/info/uciteliam>), Edmodo (<https://new.edmodo.com>). Також рекомендуємо скористатися методичними рекомендаціями «Дистанційний формат взаємодії суб'єктів освітньої діяльності» (за ред. І.В. Удовиченко), у яких подано інформацію щодо особливостей організації діяльності закладу загальної середньої освіти у форматі дистанційної взаємодії між учасниками освітнього процесу, а також порадами, ссилками на інтернет-джерела, прикладами змістового моделювання (рекомендації розміщено на сайті Сумського ОІППО за покликанням: <https://cutt.ly/IXcruz9>) [2].

У 2023-2024 навчальному році вивчення предметів освітньої галузі «Мистецтво» в 7-11 класах здійснюватиметься за навчальними програмами:

– «Мистецтво. 5-9 класи» (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 405 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня») [6];

– «Мистецтво. Рівень стандарту. 10-11 класи», «Мистецтво. Профільний рівень. 10-11 класи» (наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407 «Про надання грифу Міністерства освіти і науки навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти», у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 №1493 зі змінами «Про внесення змін до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня») [7].

Навчальні програми розміщені на офіційних вебсайтах: Міністерства освіти і науки України <https://mon.gov.ua/ua>; Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>.

Зміст освітньої галузі «Мистецтво» (у 7 класах) може реалізовуватися як через інтегрований курс «Мистецтво», так і через зміст окремих предметів за видами мистецтва: образотворче мистецтво і музичне мистецтво. Вибір здійснюється з урахуванням фахової підготовки, кадрового складу педагогічних працівників школи та погоджується педагогічною радою. За умови обрання закладом загальної середньої освіти вивчення змісту засобами окремих предметів, у робочому навчальному плані та на сторінках класного журналу зазначаються окремі навчальні предмети: «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», – на які відводиться по 1 годині на тиждень. Звертаємо увагу, що у 7 класах пріоритетними є різноманітні форми практичної діяльності учнів, у процесі чого відбувається їхнє самовираження у співі, інструментальному музикуванні, малюванні, ліпленні, конструюванні, театралізації тощо.

У 8-9 класах зміст освітньої галузі «Мистецтво» реалізується через інтегрований курс «Мистецтво», – на який відводиться 1 година на тиждень.

Пізнання мистецтва відбувається через сприймання, інтерпретацію та оцінювання художніх творів з акцентом на культурологічний контекст, творче

самовираження учня, насамперед, у музичній та художній діяльності, що реалізується, зокрема, у виконанні різноманітних завдань та мистецьких проєктів (індивідуальних, колективних), відповідно до потреб учнів у співі чи малюванні, конструюванні тощо, що сприятиме активному формуванню компетентностей, визначених навчальною програмою.

Звертаємо увагу, що у 10-11 класах реалізація змісту освітньої галузі «Мистецтво» реалізується через навчальний предмет «Мистецтво», який у Базовому навчальному плані загальноосвітніх навчальних закладів II-III ступенів (додаток 1 до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти) [1] позначено як вибірково-обов'язковий.

До вибірково-обов'язкових навчальних предметів належить «Мистецтво» (як й «Інформатика» та «Технології»), із переліку яких учені обирають два навчальні предмети, які вони обов'язково опануватимуть упродовж навчання у старшій школі: один – у 10-му, інший – в 11-му класі, або одночасно два предмети в 10 і 11 класах (у такому разі години, відведені на вивчення вибірково-обов'язкових навчальних предметів, діляться між двома обраними навчальними предметами).

Тематична структура навчальної програми «Мистецтво. 10-11 класи» розкриває особливості мистецтва культурних регіонів світу, визначених ЮНЕСКО: африканського, американського, далекосхідного, індійського, арабомусульманського, європейського (у тому числі, мистецтва України як невід'ємної складової європейського мистецтва) [7].

Основними видами діяльності учнів у процесі опанування мистецтва у 7-11 класах є сприймання, інтерпретація й оцінювання художніх творів; пізнання явищ мистецтва, художньо-творче самовираження, які мають бути збалансованими між собою.

Учителям мистецтва доцільно в освітньому процесі застосовувати на уроках педагогічні технології, методи та прийоми стимулювання асоціативнообразного мислення (міжвидових мистецьких паралелей, аналогій, порівнянь тощо), що зумовлено спільним тематизмом, який об'єднує навчальний матеріал різних видів мистецтва, насамперед музичного і образотворчого. Також на уроках доцільно застосовувати інтерактивні, проблемно-евристичні, інформаційно-комунікаційні технології; активізувати пошук учнями в мистецтві особистісно значущих сенсів та змісту, «співзвучних» власному досвіду.

Особливістю програми «Мистецтво» є її варіативність. Орієнтуючись на вимоги та тематику навчальної програми, учитель самостійно: обирає освітні технології; необхідні практичні завдання; мистецькі твори для сприймання, орієнтуючись на критерій їх високої художньої якості та яскраву приналежність до культури певного регіону; визначає обсяг годин на вивчення окремої теми, поурочний розподіл опанування кожної теми навчальної програми; за необхідності, – має право змінювати порядок вивчення тем у межах навчального року.

На уроках важливо максимально диференціювати форми практичних завдань, побудови процесу сприйняття візуального та музичного матеріалу на виключно життєствердних позитивних зразках мистецьких творів.

У період воєнної агресії і трагедії, які так болісно переживає населення України, вважаємо за необхідне вилучити з використання в освітньому процесі

твори російських, а також білоруських митців (через позицію Білорусі щодо російського вторгнення в Україну). Вивільнений навчальний час доцільно використати на ознайомлення учнів із творами українських, у тому числі, регіональних митців, що також сприятиме формуванню патріотичної національної свідомості учнівства, поваги до українського мистецтва і культури, звичаїв та традицій українського народу.

Звертаємо увагу, що під час навчання змісту навчальних предметів освітньої галузі «Мистецтво» пріоритетом залишається впровадження компетентнісного, інтегрованого, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів у навчанні мистецтву.

Компетентнісний підхід сприяє формуванню комплексу ключових, міжпредметних та предметної мистецької компетентностей в учнів.

Інтегрований підхід реалізується у рамках освітньої галузі, у виявленні міжпредметних зв'язків, поширенні мистецького досвіду, який набуто учнями у процесі навчання.

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток в учнів умінь з різних видів мистецтва та усвідомлення можливостей їх застосування у навчальному та соціокультурному середовищі.

Особистісно орієнтований підхід спрямований на розвиток в учнів художніх інтересів, індивідуальних мистецьких «схильностей» та здібностей учнів. Нагадуємо, що з інформацією щодо особливостей впровадження компетентнісного підходу в освітній процес, можна ознайомитися, послуговуючись методичними рекомендаціями (листи Міністерства освіти і науки України: від 17.08.2016 № 1/9-437 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах»; від 09.08.2017 № 1/9-436 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах у 2017-2018 навчальному році»; від 03.07.2018 № 1/9-415 «Щодо вивчення у закладах загальної середньої освіти навчальних предметів у 2018-2019 навчальному році»; від 01.07.2019 № 1/11-5966 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2019-2020 навчальному році»; від 11.08.2020 № 1/9-430 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020-2021 навчальному році»; від 22.09.2021 № 1/9-482 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2021-2022 навчальному році».

Система оцінювання результатів навчання учнів із музичного мистецтва, образотворчого мистецтва, інтегрованого курсу «Мистецтво» ґрунтується на позитивному ставленні до кожного учня. Звертаємо увагу, оцінюванню підлягає не рівень недоліків і прорахунків, а рівень прогресу особистісних досягнень учнів. Тому, критерієм перевірки та оцінювання результатів із мистецької освіти є динаміка особистісного розвитку учня та його ставлення до опанування предмету.

Акцентуємо увагу, що на уроках навчальних предметів освітньої галузі «Мистецтво» не рекомендуються будь-які письмові форми робіт (запис учнями інформації зі слів учителя чи з дошки; контрольні, самостійні, домашні роботи; написання рефератів тощо), що спричиняє додаткове недоцільне навантаження

учнів. Письмовий формат може використовуватися, за потреби, у старших класах, наприклад, для презентації результатів дослідно-пошукової (проектної) діяльності, яка може бути реалізована не більше 1-2 рази за семестр. Для учнів 7-11 класів рекомендуємо використовувати домашні завдання на слухання та інтерпретацію музики у навколишньому середовищі, завдання творчого спрямування, спостереження та замальовки ескізного характеру з натури, пам'яті тощо. У старших класах можуть бути завдання практичнотворчого чи дослідницько-пошукового характеру (зокрема, виконання проєктів), із використанням матеріалів підручника, краєзнавчого спрямування тощо.

Оформлення сторінок класного журналу здійснюється відповідно до Інструкції з ведення класного журналу учнів (наказ Міністерства освіти і науки України від 03.06.2008 № 496 «Про затвердження Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів» (<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0496290-08#Text>).

Учителям образотворчого мистецтва, музичного мистецтва, інтегрованого курсу «Мистецтво», під час проведення уроків, необхідно пам'ятати, що мистецтво є дуже важливим у справі виховання в учнів почуття патріотизму, гордості за рідну землю, країну, у якій ми живемо.

Використані та основоположні джерела

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>.
2. Дистанційний формат взаємодії суб'єктів освітньої діяльності : методичні рекомендації / за ред. І. В. Удовиченко. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2021. 198 с. URL: <https://cutt.ly/OZNoSdE>.
3. Закон України «Про освіту». URL: <http://surl.li/ixnq>.
4. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
5. Лист Міністерства освіти і науки України від 30.06.2022 № 1/7322-22 «Про організацію 2022/2023 навчального року» URL: <https://cutt.ly/SX14li0>
6. Навчальна програма «Мистецтво. 5-9 класи». URL: <https://cutt.ly/xXcucYi>.
7. Навчальна програма «Мистецтво. 10-11 кл. Рівень стандарту». URL: <https://cutt.ly/SXcyHY4>.
8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115 «Деякі питання організації дистанційного навчання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2023 № 782 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні» URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/89658/.
11. Указ Президента України від 16.03.2022 № 143/2022 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1432022-41729>

Завідувач навчально-методичного відділу
координації освітньої діяльності та
професійного розвитку Сумського ОІППО

О.П. Сердюк

(Підпис наявний в оригіналі)